

SELONCQ LE COUSTUME DOUDIT PAYS DE HAYNNAU

EEN VIJFTIENDE-EEUWS FORMULIERBOEK ALS LENS OP DE MIDDELEEUWSE RECHTSPRAKTIJK IN HENEGOUWEN

1. Een bijzonder handschrift in de Boekentoren

Tussen de talrijke middeleeuwse handschriften die onze universiteitsbibliotheek rijk is, bevindt zich een manuscript (hs. 2304) dat in de vroege vijftiende eeuw werd samengesteld ergens in het graafschap Henegouwen. Tijdens het interbellum verhuisde het vanuit het Rijksarchief in Mons naar de Gentse Boekentoren ten gevolge van een ruiltransactie.

Dit handschrift is een formulierboek en bevat allerlei voorbeelden van zogenaamde akten van vrijwillige rechtsmacht. Dat zijn authentieke akten die rechtshandelingen door en tussen particulieren vastleggen:

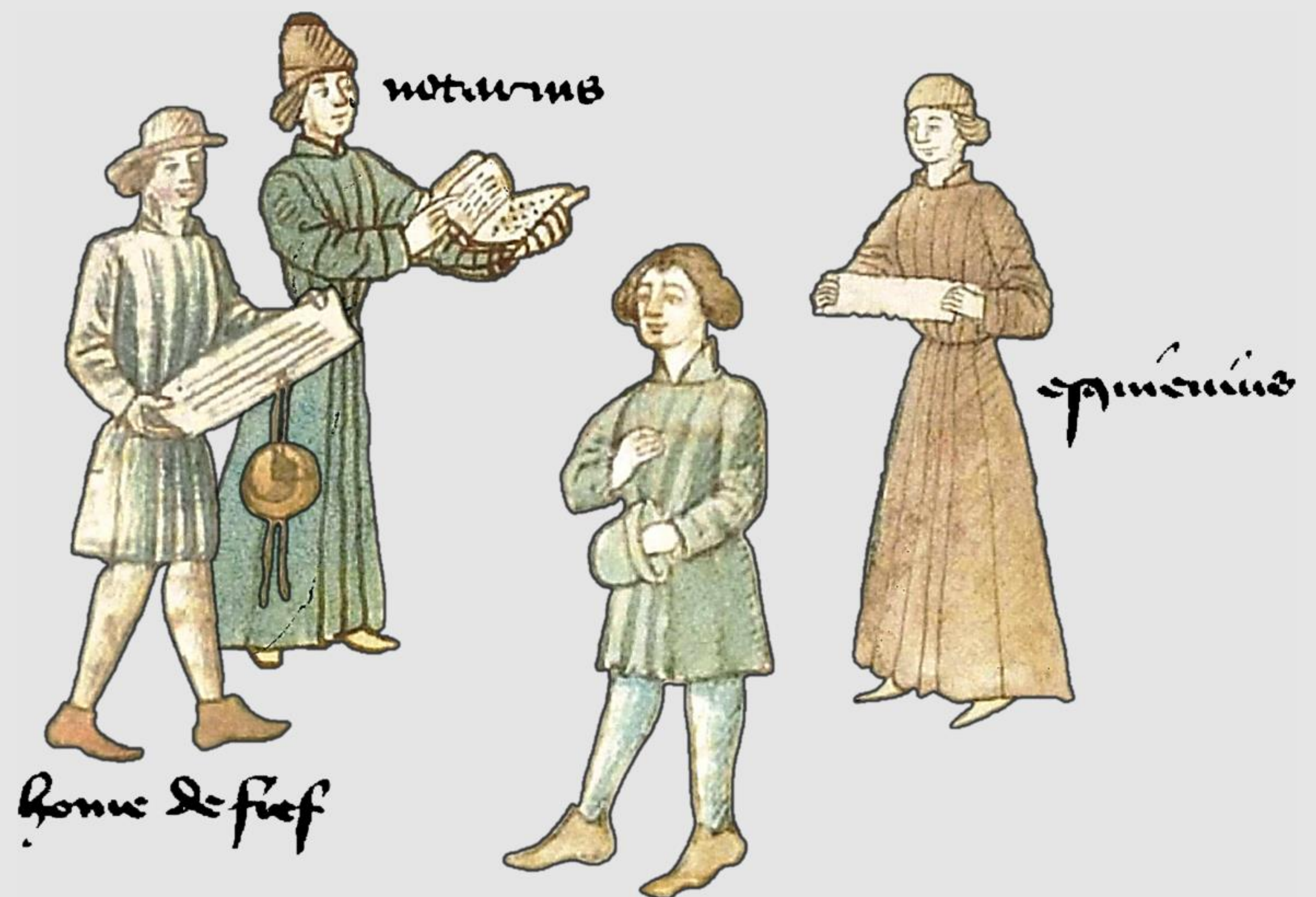
- schuldbekentenissen
- schenkingen
- lijfrenten
- huurcontracten
- koopovereenkomsten
- ...

2. Spelers binnen een juridisch vrije markt

Het vijftiende-eeuwse formulierboek uit Henegouwen bevat voorbeelden van twee soorten authentieke akten, zegeloorkonden uitgevaardigd door leenmannen van de graaf of gravin enerzijds en chirografen afkomstig van verschillende lokale schepenbanken uit het graafschap anderzijds.

Die verschillende voorbeeldakten of sjablonen tonen aan dat zowel leenmannen als schepenbanken vrijwillige rechtsmacht hadden en dus bevoegd waren om authentieke akten af te leveren van rechtshandelingen die particulieren stelden in de privé sfeer.

Leenmannen en schepenbanken deelden tot op zekere hoogte bevoegdheden en gingen dus met elkaar de concurrentie aan binnen een juridisch vrije markt. Gelijdelijk aan probeerden ook notarissen daarin een zeker aandeel te claimen, al slaagden ze er maar moeilijk in om het hoofd te bieden aan die twee dominante 'spelers'.

3. Contextuele rechtsgeschiedenis als methode

In mijn doctoraatsonderzoek vergelijk ik vanuit een rechtshistorische benadering de vrijwillige rechtsmacht van leenmannen, schepenbanken en notarissen binnen het graafschap Henegouwen.

Deze benadering steunt op de premisse dat individuen zich tijdens de late middeleeuwen steeds vaker tot een van die drie juridische actoren wendden in hun zoektocht naar bescherming voor rechtshandelingen die ze stelden. Zegeloorkonden, schepenchirografen en notarisakten golden immers als authentiek: ze garandeerden de geldigheid van rechtshandelingen én dienden tegelijk als een bewijs voor die rechtshandelingen.

Bewijs en geldigheid vormen in dit verband twee objectieve maatstaven of criteria. Maar hoe 'meet' je zulke abstracte concepten? Met de hulp van het vijftiende-eeuwse formulierboek vond ik daartoe een geschikte manier. Zo helpen inhoudelijke (kruis)verwijzingen om de bewijswaarde van authentieke akten te beoordelen, terwijl de uitdrukking van materiële geldigheidsvereisten of -voorwaarden wijzen op de mate waarin die akten de geldigheid al dan niet konden verzekeren.

	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK		
29	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
30																								
31																								
32	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
33																								
34																								
35																								
36																								
37																								

Contact

Falco.VanderSchueren@UGent.be
Aspirant Fundamenteel Onderzoek (FWO Vlaanderen)

research.flw.ugent.be/nl/falco.vanderschueren

ugent.academia.edu/FalcoVanderSchueren

www.linkedin.com/in/falcovanderschueren